

Lavbundsjord - klimabelastning

Professor Jørgen E. Olesen

Lavbundsjord er vandlidende jord som dækker 15% af arealet

Lavbundsjord

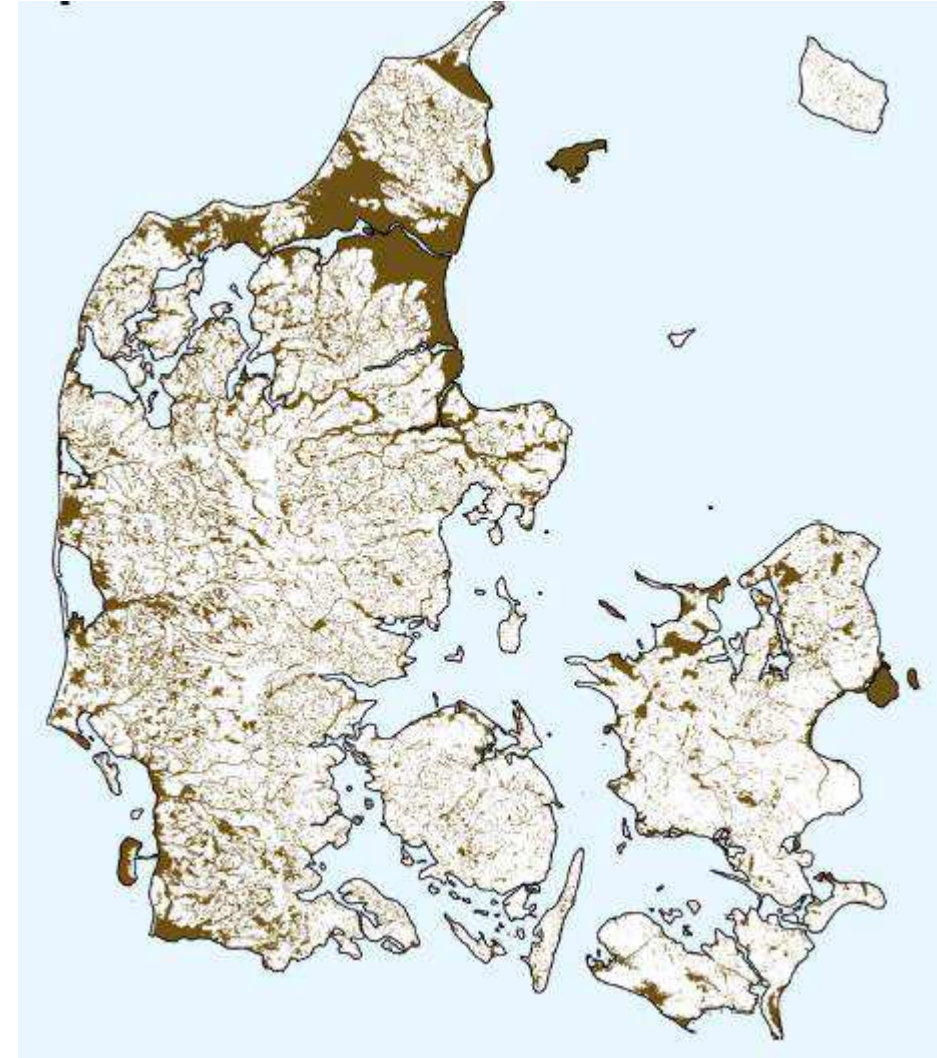
- Arealer med højt grundvandspejl
- Ådale, moser, marsk og hævet havbund
- Højmoser (fx Store Vildmose)

Organisk jord

- Organisk jord, >6%
- Tørvejord, >12%

Dannelse af tørvejord

- I vandmættede miljøer bremses nedbrydningen af organisk stof (mangel på ilt). Der ophobes organisk materiale
- Ved dræning af arealerne nedbrydes det ophobede organiske stof

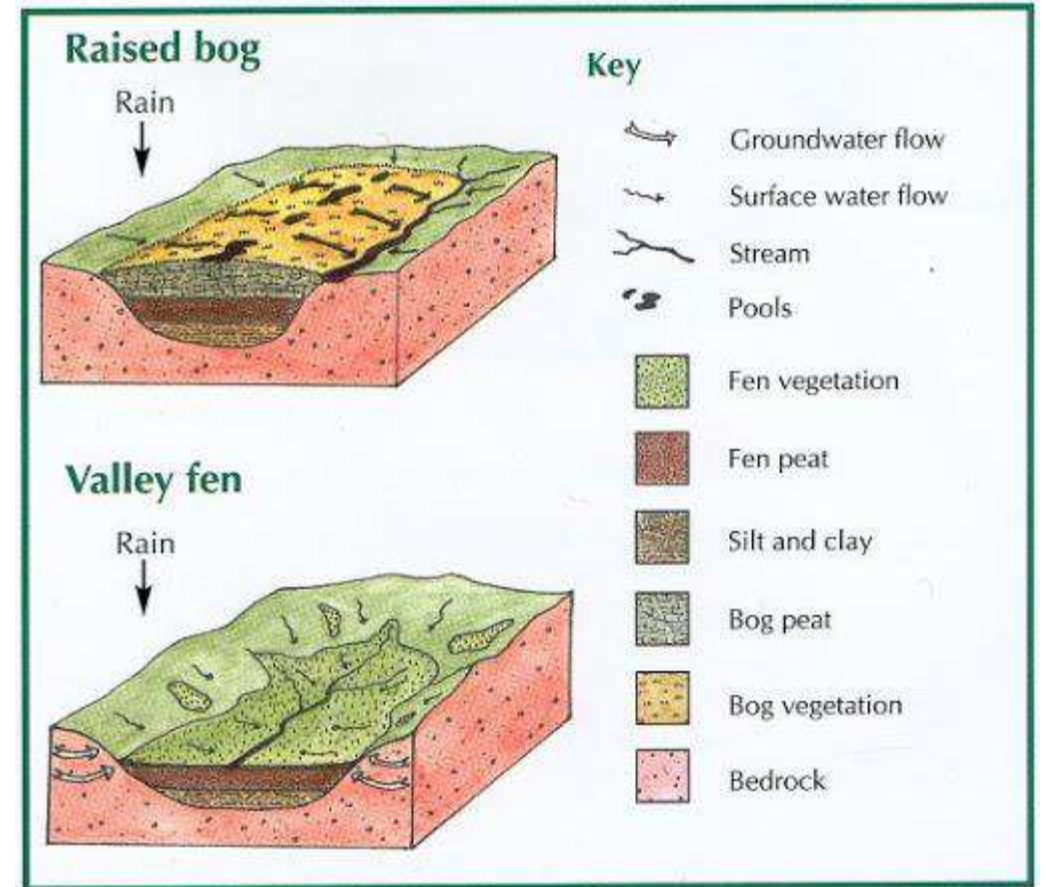
Mosetyper

Højmoser (fødes af nedbør)

- Næringsfattige
- Vegetation domineres af sphagnum

Moser og kær i ådale (fødes af grundvand)

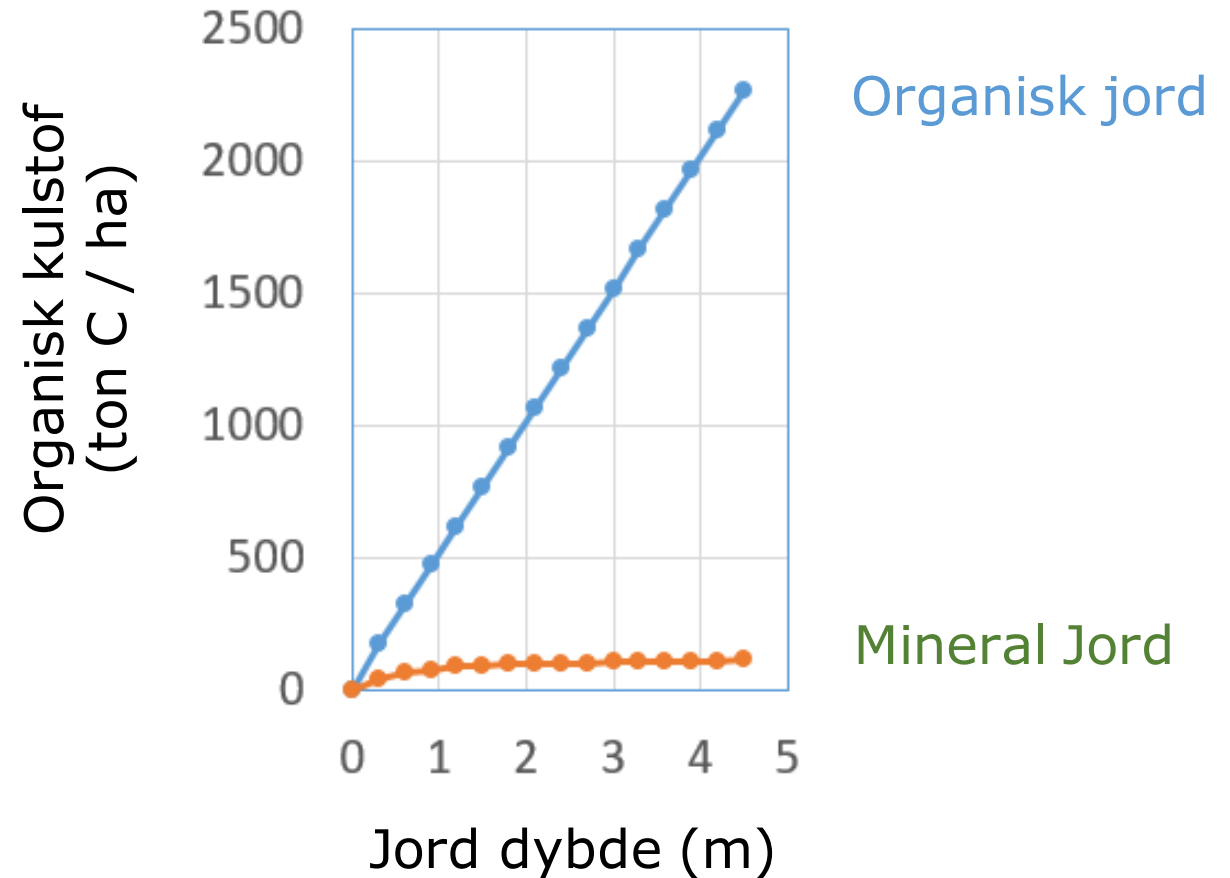
- Ofte næringsrig
- Stor variation afhængig af næringsstoffer i det vand, der strømmer ind i mosen

Kulstofindholdet stiger med dybden i organisk jord

På mineraljord findes halvdelen af kulstoffet topjorden (øverste 30 cm)

I organisk jord er kulstofindholdet ofte konstant i hele dybden ned til den underliggende mineraljord

Global udbredelse af tørvejord

Tørvejord

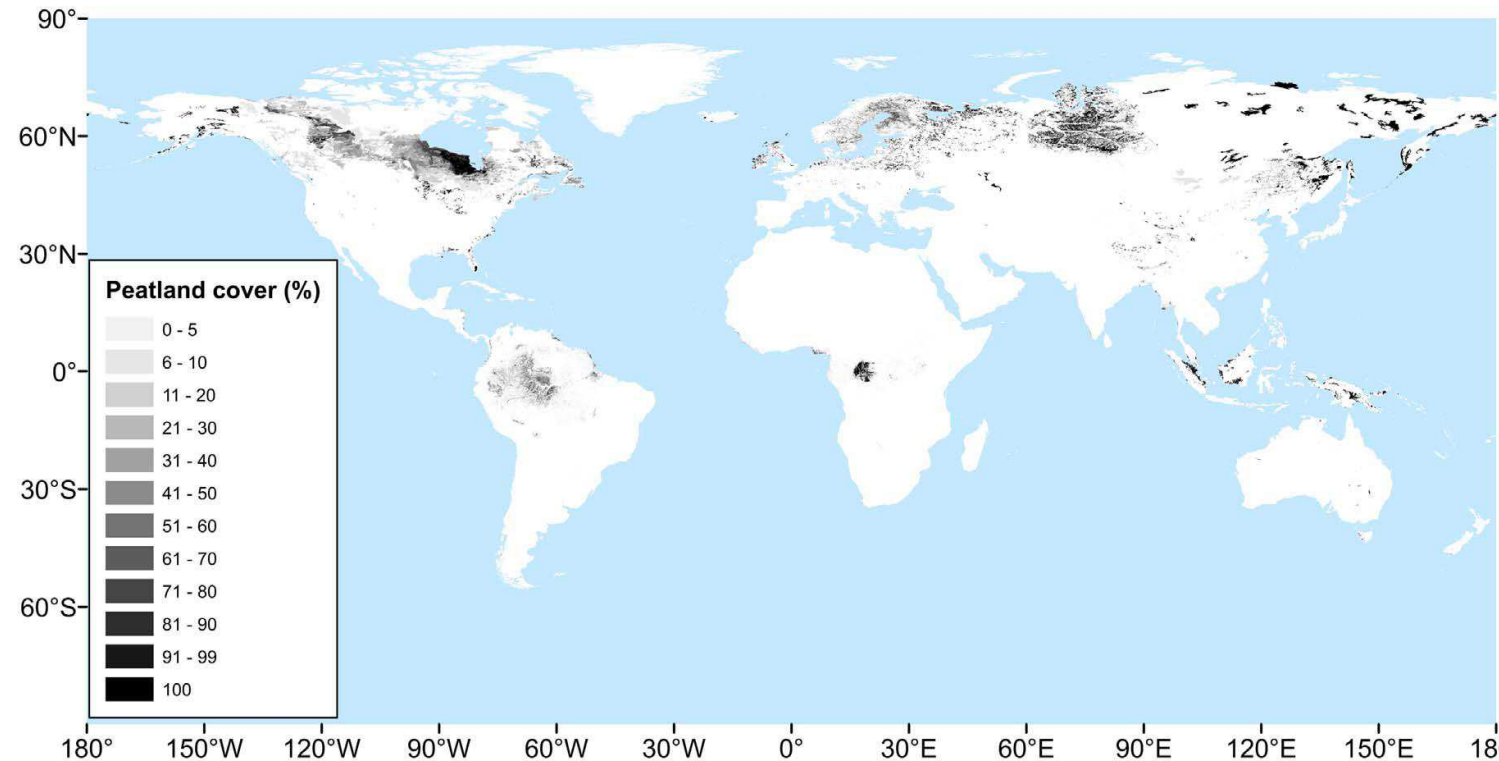
- Høje breddegrader (lav fordampning)
- Våde troper (høj nedbør)

Opgørelse af klimagasser

- IPCC Wetland Supplement
- International kun for tørvejord, >12%
- I Danmark også organisk jord, >6%

Dannelse af tørvejord

- I vandmættede miljøer bremses nedbrydningen af organisk stof (mangel på ilt).
- Tørvejord lagrer dobbelt så meget kulstof som alle verdens skove (ofte meget dybe lag tørv)

PEATMAP: Xu et al. (2018)

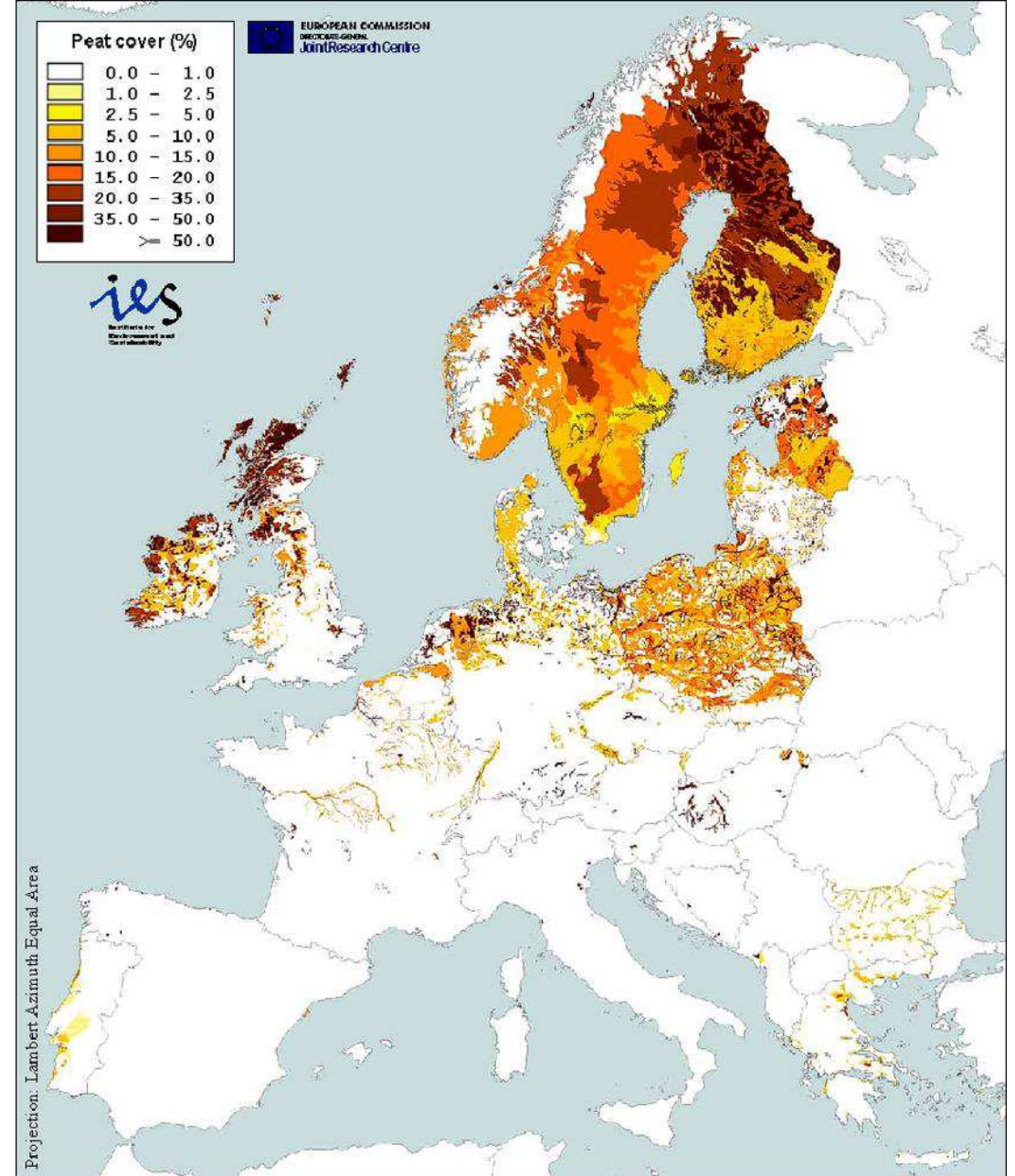
Tørvejord i EU

Tørvejord

- Skandinavien og Britiske Øer
- Holland, Tyskland, Polen, Estland

Tørvejord i landbrugsmæssig dyrkning

- Varierer mellem landene
- Ofte kun ringe beskyttelse
- Drænet tørvejord er ofte meget produktiv (høje udbytter, god kvalitet)

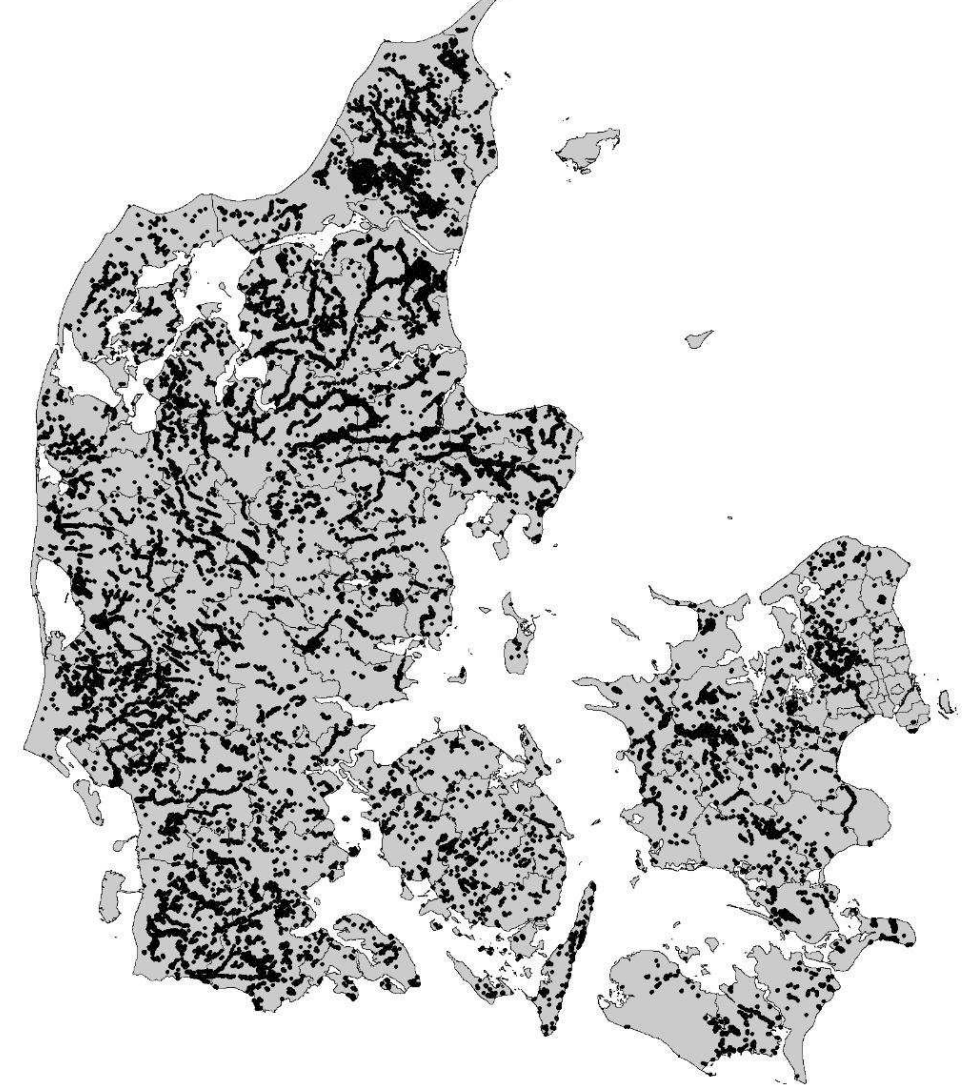

Organisk jord i dyrkning i Danmark

- › Dyrkede marker (under hektarstøtte) med mere end 6% C
- › Størst udbredelse i Nord- og Vestjylland
- › Også jord med under 6% C bidrager til udledninger

Kulstof (%C)	Areal (ha)	Potentiel CO ₂ udledning (mio. ton CO ₂)
3-6	62.960	24.0
6-12	98.080	69.2
>12	73.523	64.5
I alt	234.563	157.6

- › De potentielle udledninger fra kulstof i dyrket organisk jord over grundvandsdybde svarer til godt 3 gange Danmarks samlede årlige udledninger
- › Årlige udledninger i 2017: 5,8 Mt CO₂-ækv.
- › Udtagning af hele arealet reducerer 4,4 Mt CO₂-ækv. (76%)

Marker med organisk jord
I alt ca. 171.000 ha med over 6 %C

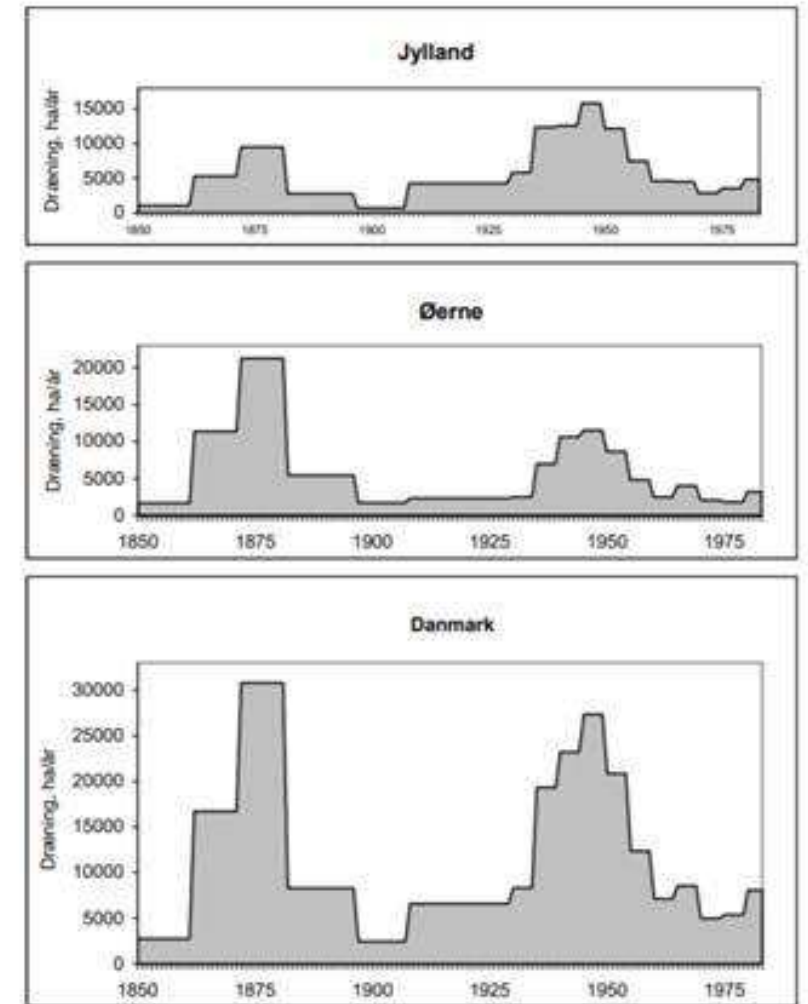
Dræning af dansk landbrug og opdyrkning af tørvejord

Dræning

- Omkring halvdelen af det danske landbrugsareal er drænet – en stor del er drænet mineraljord
- Dræning er afgørende for gode landbrugsproduktion (både korn og foder)

Dræning af tørvejord

- Dræning af tørvejord fandt især sted i 1900-tallet

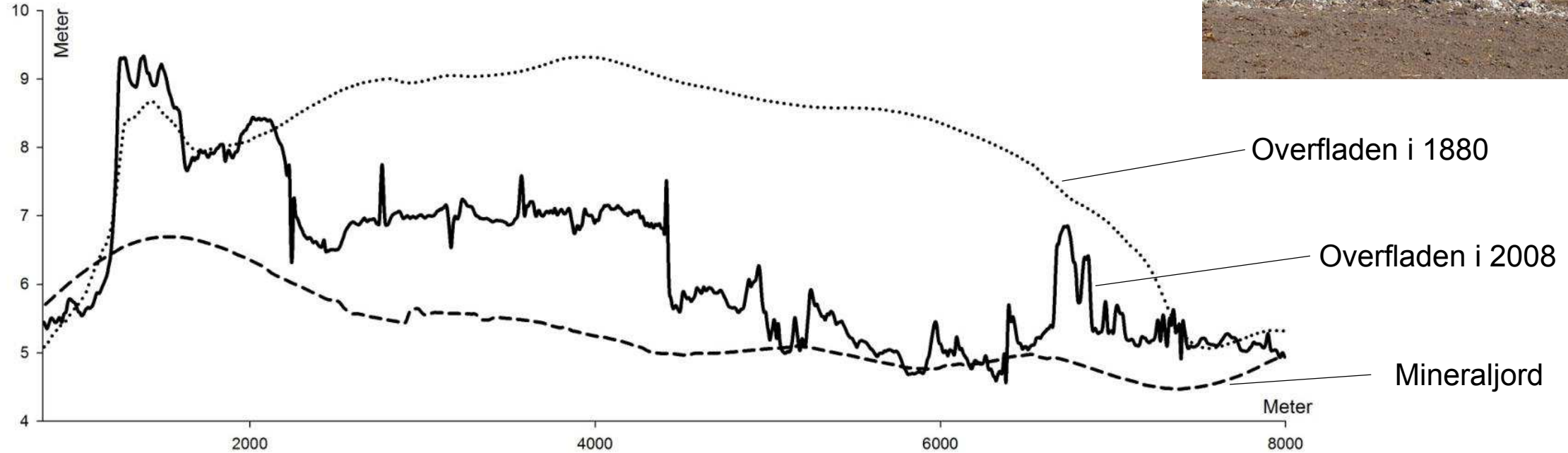
Figur 1. Dræningsaktiviteten i Danmark i perioden 1850 til 1983.

Historisk udvikling i Store Vildmose

Højde over havet

Overfladen i 1880

Overfladen i 2008

Mineraljord

Landuse 2010

Agric	Protected raised bog	Agriculture	Peat mining	Agriculture
-------	----------------------	-------------	-------------	-------------

Landuse 1935

Agric	Raised bog	Raised Bog with ditches	Raised Bog	Raised Bog with ditches	Agriculture
-------	------------	-------------------------	------------	-------------------------	-------------

Landuse 1880

Meadow	Raised Bog	Raised Bog	Meadow
--------	------------	------------	--------

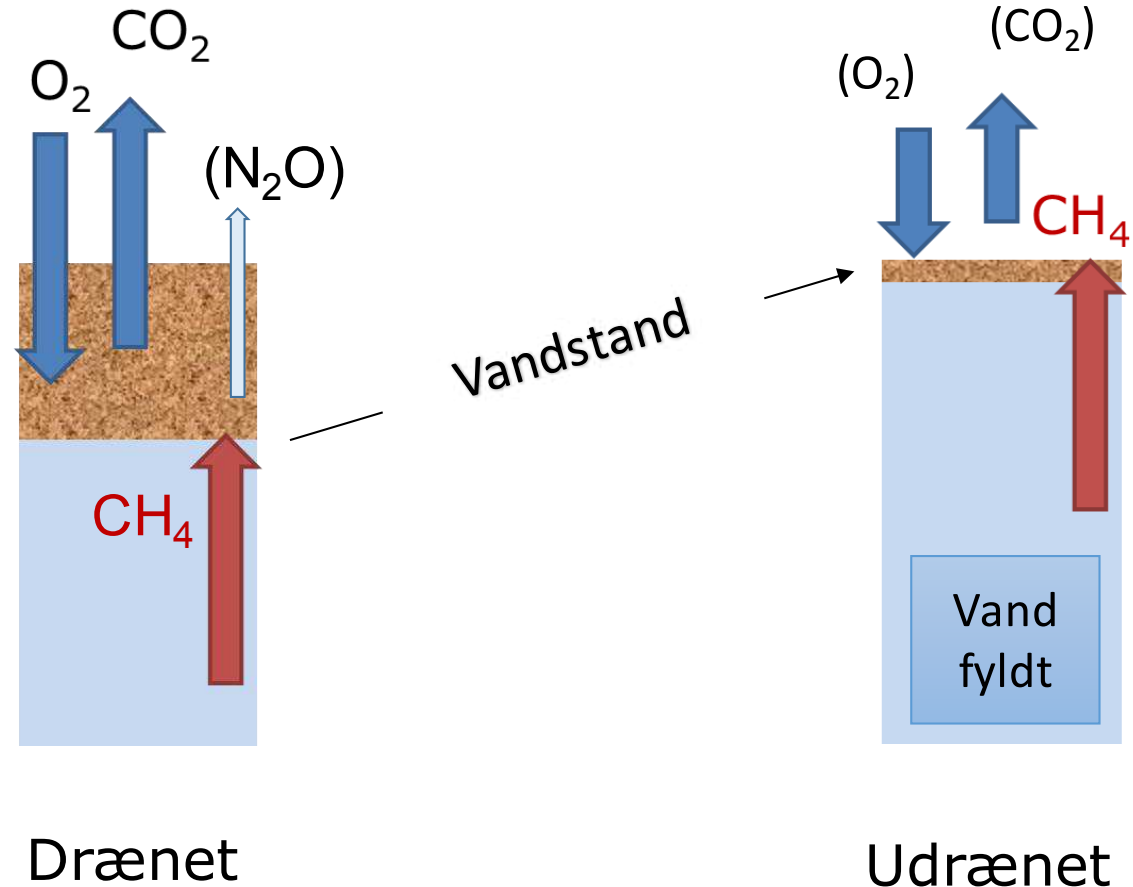
Vandstand regulerer drivhusgasser fra tørvejord

Drænet organisk jord

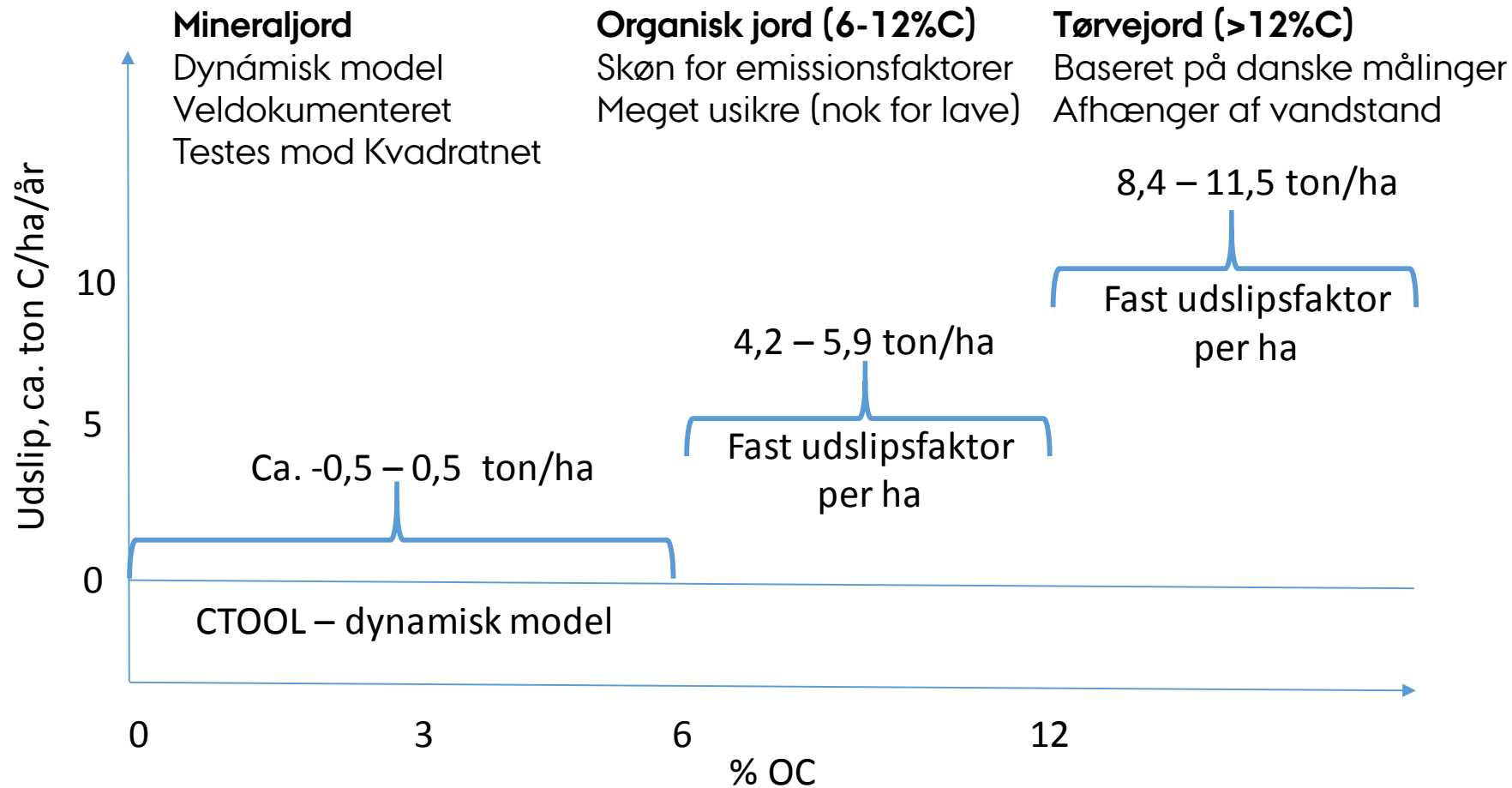
- På drænet tørvejord er der store udledninger af CO_2 og lattergas som følge af den mikrobielle nedbrydning af organisk stof under påvirkning af ilt

Stop af dræning

- Ved høj vandstand mindskes iltadgangen, som stort set fjerner disse udledninger, men i stedet giver udledning af metan, som dog er af mindre betydning klimamæssigt

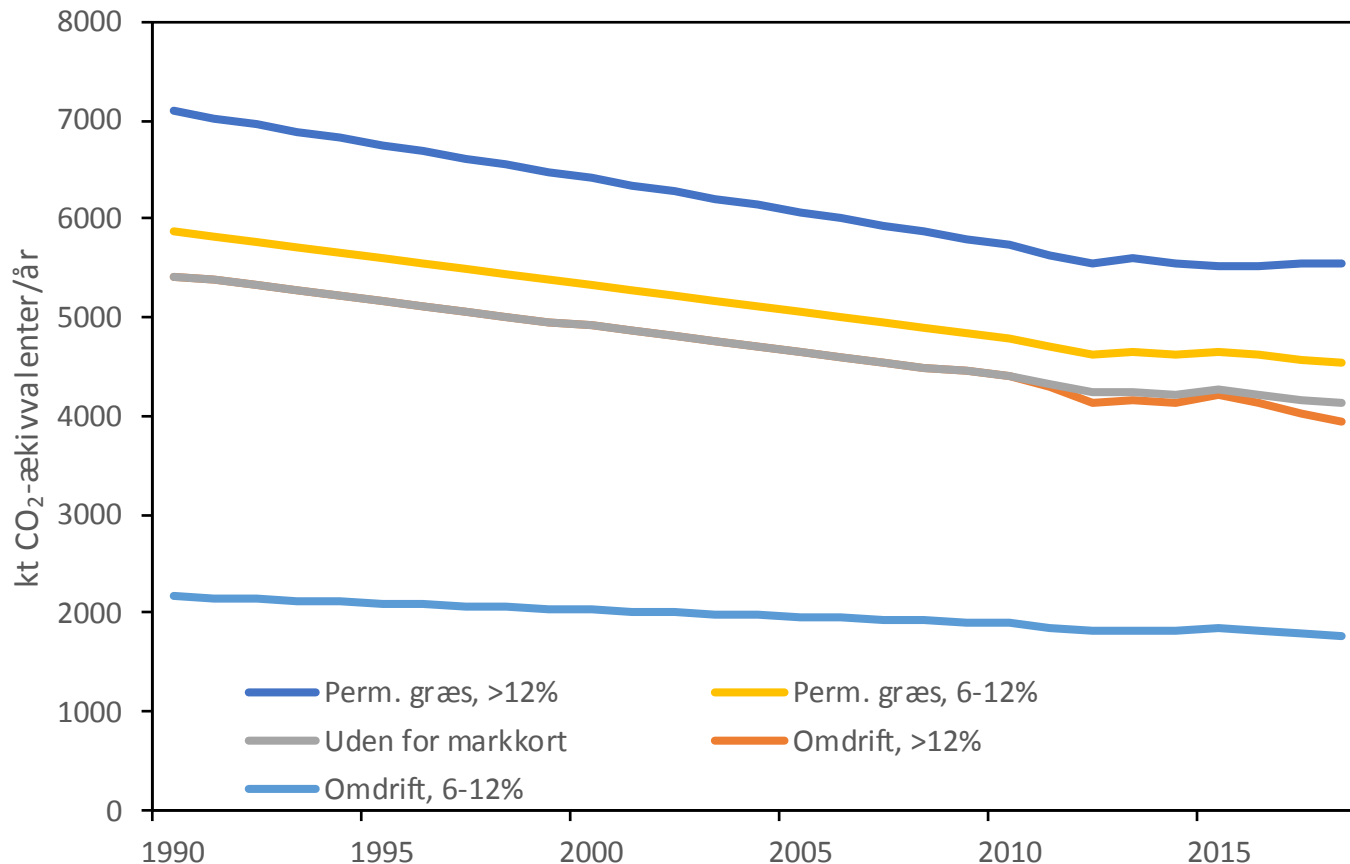
Opgørelse af CO₂ udslip fra landbrugsjord under LULUCF

Metoden til opgørelse afhænger af kulstofindhold (mineraljord kontra organisk jord)

Klimagasser fra dyrket organisk jord

Fra 2010 er opgørelserne baseret på faktisk placering på markkort

Lavbundsprofiler målt i SINKS projektet 2010

Kulstof (%C)	Dybde til grundvand (cm)	Kulstof over grundvand (t C/ha)
<3	91	112
3-6	80	216
6-12	74	305
12-24	68	353
>24	57	415

Synergi med næringsstofindsatser og biodiversitet?

Vådlægning af organisk jord

- Udtagning af organisk jord kræver vådlægning (ophør med dræning og lukning af grøfter)
- Projekterne kan formentlig billiggøres ved store projekter, men vil også omfatte mineraljord

Kvælstofudledning til vandmiljøet

- Retablering af vådområder i ådale fjerner kvælstof i drænvand fra omliggende landbrugsareal
- Retablering af vådområder i højmoser har ingen effekt på kvælstofudledningerne

Fosforudledning til vandmiljøet

- Vådlægning kan mobilisere jern-bundet fosfor i jorden – og øget udledning af fosfor
- Nye resultater viser, at også drænet organisk jord kan udlede betydelige mængder fosfor

Biodiversitet

- Vådlægning vil ikke nødvendigvis fremme biodiversitet.
- Nogle drænedede organiske jorder er pt. under Naturbeskyttelseslovens §3 beskyttelse.
- Vådlægning af større områder kan give mere sammenhængende natur.

Vidensbehov: klima- og miljømæssig effektiv udtagning

Emissionsfaktorer for drænet organisk jord

- God evidens for $>12\%C$, dog bør effekt af vandstand kvalificeres
- Mangler helt for jord med 6-12% C

Metanudledninger efter vådlægning

- Omsætteligt organisk stof er en kilde til metan
- Usikkerhed om styrende faktorer
- Afværgeforanstaltninger

Fosforudledninger efter vådlægning

- Ved vådlægning mobiliseres mineralsk fosfor
- Afværgeforanstaltninger

